

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.11.45](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.45)

УДК 336.051

Ю. О. Гернего,
к. е. н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»
ORCID: 0000-0002-4929-0411

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО КОНСАЛТИНГУ В УКРАЇНІ

Iuliia Gernego
Ph. D., Associate Professor of corporate finance and controlling department,
SHEE "Kyiv national economic university named after V. Hetmana"

THE PROSPECTS OF FINANCIAL CONSALTING DEVELOPMENT IN UKRAINE

У статті обґрунтовані основні теоретичні засади фінансового консалтингу, наголошено на актуальності його застосування на практиці в умовах сьогодення. Проаналізовано сутнісні характеристики та класифікаційні ознаки виокремлення видів консалтингу залежно від характеру наданих консультаційних послуг. Висунуто гіпотезу про те, що реалізація комплексу заходів фінансового консультування на практиці сприятиме вирішенню ряду термінових задач. Це відбувається на основі удосконалення системи фінансового управління, набуття нею стратегічного характеру. Проведено аналітичне дослідження та прогноз попиту на такі послуги в Україні. Звернуто увагу на переваги та перспективи застосування фінансового консалтингу для вітчизняних суб'єктів господарювання. Наведено приклади успішної діяльності міжнародних консалтингових компаній на вітчизняному ринку.

The article is devoted to the research of basic theoretical principles of financial consulting, emphasizing the relevance of its application in practice within the current environment. The essential characteristics of theoretical frames and different types of consulting are analyzed. A comparative analysis of administrative, staff, investment and financial consulting is provided based on the compartment of particular characteristics, which are appropriate for them. The differentiated nature of the above-mentioned consultancy services is analyzed. The hypothesis concerning the implementation of a set of financial advisory measures in practice and their role for achieving social and economic effects in the process of social and economic development of modern society have been put forward. The above-mentioned practical effects are mainly based on the improvement of the financial management system and its strategic acquisition. The analytical research and demand forecast for such services implementation in Ukraine are conducted. The potential of the application of particular consulting technologies and possible effects at each stage of the commercial and social investment project realization are analyzed. The primary attention is paid to the possible advantages and perspectives of applying financial consulting for Ukrainian business entities. The examples of successful activity of international consulting companies within the Ukrainian market are given. In accordance to the financing consulting services research, it has been identified that the primary functions of consulting are deeply connected with the available services for the commercial and social potential of national economy increase.

Ключові слова: консалтинг; фінансовий консалтинг; ринок консалтингових послуг; попит на консультації.

Key words: consulting; financial consulting; market of consulting services; demand for consultations.

Постановка проблеми. На сьогодні стрімкий розвиток суспільства загалом та швидкоплинний характер діяльності окремих суб'єктів господарювання зумовили потребу термінової реакції на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Тому, виникає необхідність формування спектру спеціалізованих установ та фахівців, які здатні професійно оцінити ситуацію на ринку та можливі вектори подальшої ділової активності. Зокрема, важливо провести коректний аналіз фінансово-господарської діяльності компаній, експертизу фінансових умов ділової активності. Роль фінансового консультанта стає все більш помітною та значущою для сучасного ділового оточення. У зв'язку із цим, актуалізуються питання розвитку та використання консалтингових послуг суб'єктами господарювання в умовах ринкової економіки України.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Зростання значення фінансового консалтингу для потреб практики зумовило поглиблене дослідження даних питань на теоретико-методичному та прикладному рівнях. Серед досліджень у сфері вивчення тенденцій розвитку консультування, його природи трансформації та відзначимо праці зарубіжних вчених К. МакКена, М. Кіппінга, Е. Бейч, С. Бісвас, Б. Блумфілда, А. Даніелі та інших. Питання щодо розвитку ринку консалтингових послуг в Україні знайшло своє відображення у працях вітчизняних авторів, зокрема О. Боднара, В. А. Верби, Т. І. Решетняк та інших. Проте, зважаючи на здебільшого прикладний характер послуг фінансового консалтингу, практичний аспект їх використання досліджується також на рівні окремих консалтингових компаній. Зокрема, в період становлення вітчизняного консалтингового ринку вагому роль зіграли транснаціональні компанії такі, як McKinsey & Co, Deloitte & Touch Tohmatsu int., PriceWaterhouse Coopers, Ernst & Young, KPMG, Booz-Allen & Hamilton. Дослідження консалтингового ринку України у різні проміжки часу здійснювали асоціація "Укрконсалтинг", Агентство по розвитку підприємництва США, Українська асоціація менеджерів-консультантів.

Метою нашого дослідження є поєднання теоретико-методологічного та прикладного аспекту досліджень, що слугує основою для обґрунтування причин виникнення та зростання попиту на послуги фінансового консалтингу. Динаміка зміни попиту в свою чергу є запорукою формування перспектив розвитку фінансового консалтингу в Україні.

Вклад матеріалу дослідження. У теоретичному аспекті консалтинг розглядаємо, зважаючи на такі аспекти: 1) питання та проблеми консалтингу стосуються його економіки й організації (сутності, моделі, історії, типології видів, характеристики ринку, маркетингової політики, правового та кадрового забезпечення, стратегії тощо), а також загальних питань технології; 2) розкриття суті консалтингу базується першочергово на визначенні специфіки змісту діяльності експертів з надання консалтингових послуг (консультантів); 3) консалтинг виступає як сфера підприємництва в галузі створення інформаційного (інтелектуального) продукту; 4) результатом консалтингу виступають рекомендації (практичні поради) щодо удосконалення діяльності суб'єктів господарювання, що є рушійною силою прогресу; 5) консалтинг містить елемент інновацій, передбачає новаторський підхід до вирішення проблем [1, с. 45]. Проте, на практиці консалтинг реалізується у різних напрямках. Тому, виокремлюємо його основні види залежно від характеру наданих консультаційних послуг (рис. 1).

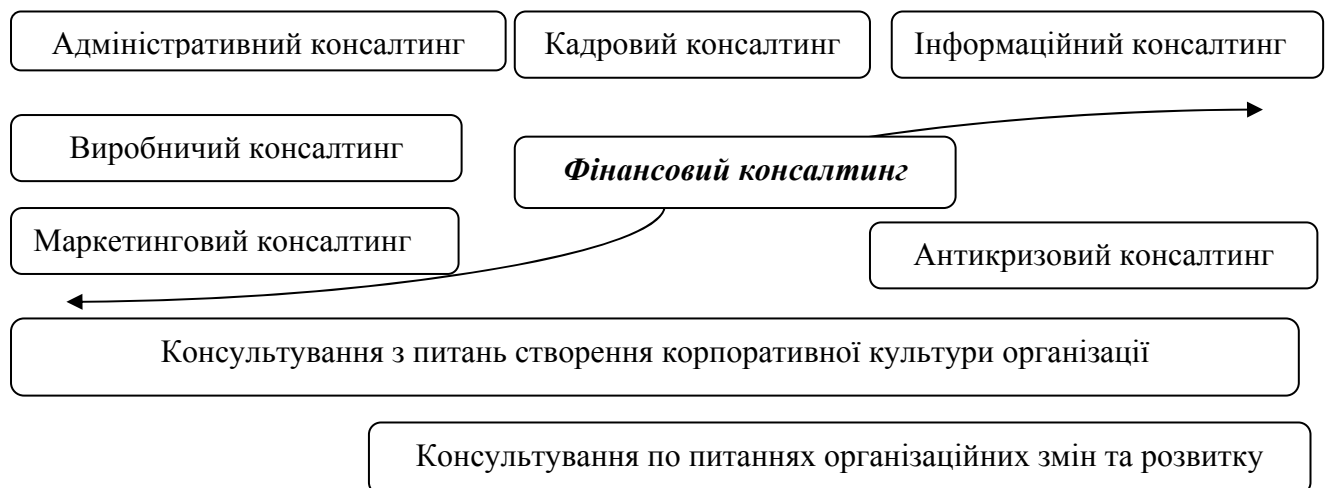

Рис. 1. Види консалтингу залежно від характеру наданих консультаційних послуг*

* Джерело: узагальнено автором

Розвиток ринкової економіки України зумовив інтеграцію вітчизняних суб'єктів господарювання до "фінансизованої економіки", яка є одним із атрибутів сучасного суспільства. Адже, фінансові відносини присутні у всіх сферах господарювання, зростає роль фінансових інститутів та зв'язок між результатами діяльності суб'єкта господарювання і ефективністю управління фінансовими ресурсами. Тому, закономірною є поява саме фінансових консультантів, посилення позицій фінансового консалтингу з-поміж інших сервісів.

Під фінансовим консалтингом прийнято розуміти комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності фінансового управління з урахуванням використання всіх фінансових ресурсів організації-клієнта [2, с. 6]. Іншими словами фінансовим консалтингом учасники ринку вважають усі ті послуги, які стосуються фінансової діяльності підприємства. Послуги фінансового консалтингу можуть надаватися за рахунок використання досвіду та ресурсів: консалтингових транснаціональних корпорацій, великих багатофункціональних фірм, вузькоспеціалізованих фірм, незалежних консультантів. З огляду на наведене, спектр послуг фінансового консультування має змогу варіювати, починаючи від розгляду фінансового аспекту, як одного із напрямів ділової активності, та завершуючи вузькоспеціалізованими послугами, які дозволяють реалізувати конкретні заходи щодо фінансового управління підприємством.

Реалізація комплексу заходів фінансового консультування на практиці сприятиме вирішенню ряду задач, що відбувається на основі удосконалення системи фінансового управління, набуття нею стратегічного характеру (рис. 2).

Основні заходи фінансового консалтингу

- аналіз фінансово – господарської діяльності компанії;
- розробка пропозицій щодо способів виправлення виявлених недоліків і порушень ведення бухгалтерського та податкового обліку, складання фінансової звітності;
- управління дебіторською та кредиторською заборгованістю;
- постановка й відновлення бухгалтерського та податкового обліку;
- проведення розрахунків (економічний, фінансовий, стратегічний та інші види аналізу) для оцінки стану й результатів господарської діяльності.
- економіко-правова експертиза з різних питань фінансової та господарської діяльності.
- виявлення резервів з метою підвищення економічної ефективності діяльності підприємства.
- незалежні фінансові розслідування й пошук активів;
- управління ризиками в організаціях та сприяння компаніям в оцінці бізнес – стратегій на предмет їхньої стабільності стосовно стратегічних, господарських і фінансових ризиків;
- побудова концепції антикризової програми, що включає розробку заходів щодо фінансового оздоровлення підприємства (організації) з використанням сучасних методів виходу із кризових ситуацій
- розробка бізнес-планів – перший крок до одержання фінансування;
- залучення фінансування на фондових ринках, управління активами

Основні задачі фінансового консалтингу

- формування фінансової політики організації;
- проведення фінансової експертизи;
- пошук джерел фінансових ресурсів;
- аналіз і підвищення поточної фінансової ефективності діяльності організації;
- зміцнення фінансового становища, досягнення фінансової стійкості і незалежності організації;
- оптимізація управління капіталом організації;
- оптимізація фінансових відносин з клієнтами і кредиторами, з господарюючими суб'єктами, державними органами;
- оптимізація управління податками, бухгалтерського та управлінського обліку;
- впровадження передових методів фінансового менеджменту.

Рис. 2. Основні заходи та задачі фінансового консалтингу*

** Джерело: узагальнено автором за матеріалами [3], [4]*

З огляду на теоретичний аспект нашого дослідження, оцінюємо фінансовий консалтинг, в першу чергу, як ресурс консультаційних та управлінських послуг для регулювання внутрішніх фінансових показників суб'єкта господарювання та водночас підвищення результативності його взаємодії та фінансових взаємовідносин з контрагентами на зовнішньому ринку.

Розвиток ринкової економіки в Україні став поштовхом для формування ринку та зростання значення послуг консалтингу загалом та фінансового консалтингу зокрема, що зумовлено потребою підвищення рівня фінансової культури вітчизняних організацій, результативності фінансового управління, посилення взаємозв'язків між контрагентами на вітчизняному ринку, їх вихід на міжнародний рівень (рис. 3).

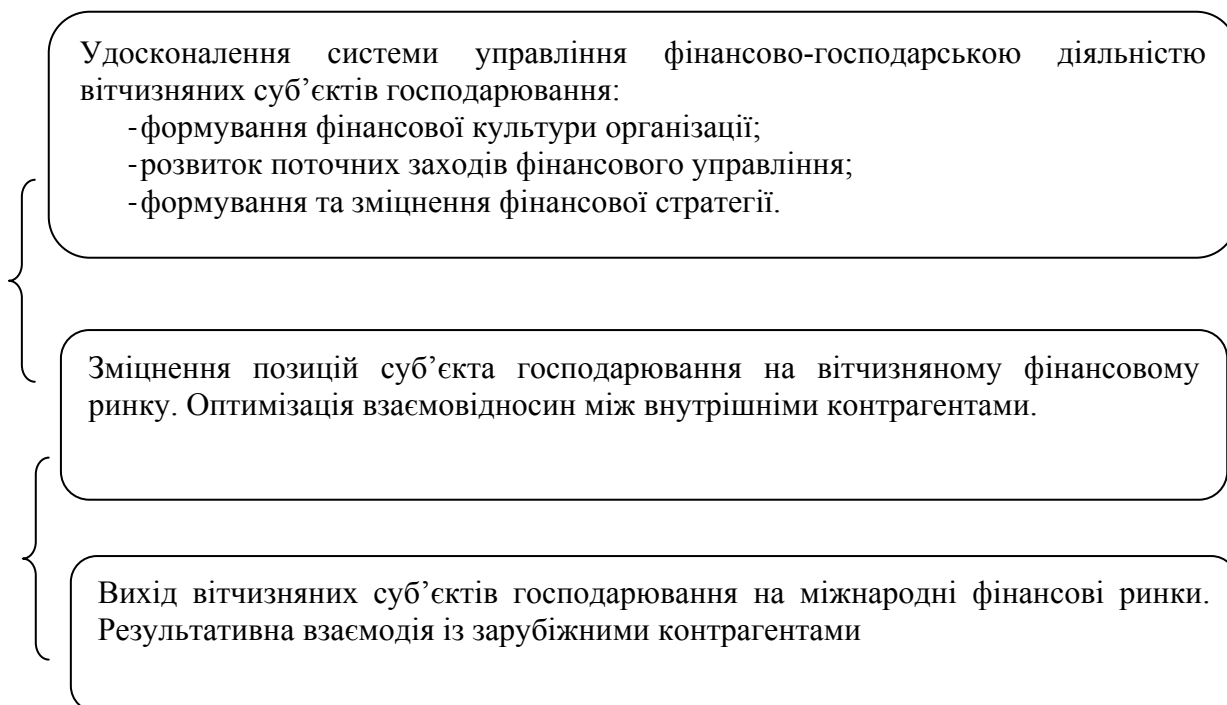

Рис. 3. Групи причин для зростання попиту на послуги фінансового консалтингу в Україні*

* Джерело: узагальнено автором

Практичним підтвердженням зростання попиту на послуги консалтингу слугує поступове зростання місткості вітчизняного консалтингового ринку (рис. 4).

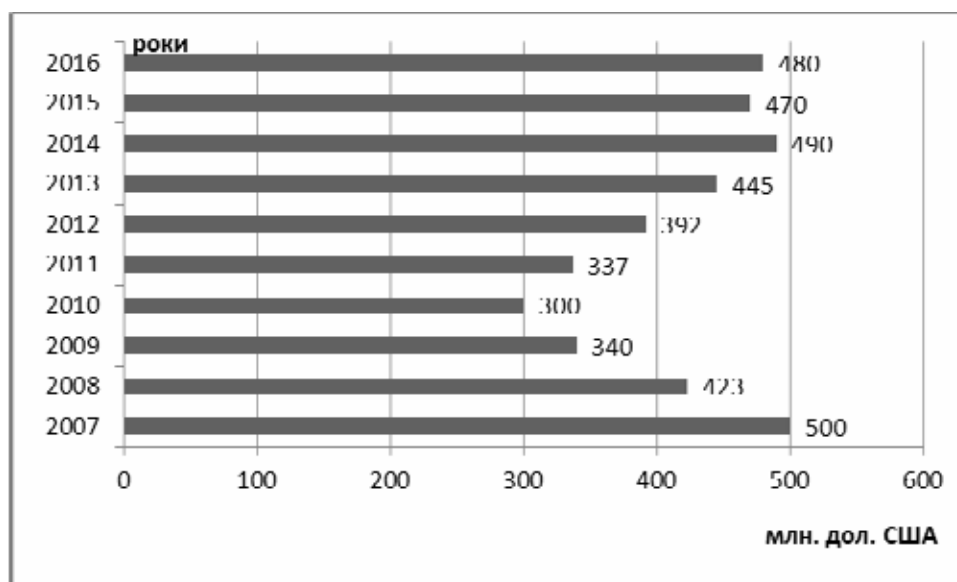

Рис. 4. Місткість ринку консалтингових послуг в Україні*

* Джерело: [5], [6]

Проте, незважаючи на потребу подальшого розвитку та можливість зростання результатів ділової активності вітчизняних суб'єктів господарювання за рахунок використання послуг фінансового консалтингу, на вітчизняному ринку існують бар'єри щодо стійкого розширення попиту на них. Основними причинами цього є: складна макроекономічна ситуація та загальне зниження ділової активності; відсутність культури роботи з незалежними експертами; побоювання щодо порушення конфіденційності; низька платоспроможність клієнтів; неспроможність оцінити корисність консалтингових послуг; відсутність гарантій конкретних результатів і позитивного ефекту від консультування; складність отримання об'єктивної інформації про консультаційні

фірми та їх можливості. На відміну від розповсюдженого в розвинутих країнах планомірного співробітництва з консультантами, що здійснюють обслуговування компаній з питань управління, консалтинг в Україні, на жаль, застовується епізодично. Зберігаються тенденції відсутності у більшості українських підприємців позитивного ставлення до цієї інфраструктурної складової ринку [7, с. 57].

Разом з тим, з боку вітчизняних компаній простежується стійка тенденція зростання зацікавленості продуктами фінансового консультування, на які сьогодні припадає відповідно 17 % загального ринку консультування [8]. При чому, згідно з аналітичними дослідженнями наших сучасників, сьогодні близько 80 % вітчизняного ринку фінансового консалтингу припадає на міжнародні компанії. Серед них світові лідери: Deloitte, Ernst&Young, PricewaterhouseCoopers, KPMG.

Так, компанія «Deloitte» – посідає перше місце у світовому рейтингу фірм, які надають послуги з фінансових розслідувань і вирішення спорів, складеному агентством Kennedy. Фахівці компанії «Делойт» з надання консультаційних послуг у фінансовій сфері надають комплексні інтегровані рішення компаніям при проведенні операцій з цінними паперами, страхуванні та управлінні інвестиціями з урахуванням індивідуальних потреб бізнесу кожного клієнта [9].

На відміну від інших консультаційних фірм, які думають тільки про розробку бізнес-стратегії або про запровадження технологій, фахівці Ernst&Young допоможуть у проведенні процедур з трансформації діяльності на рівні організації. Компанія допомагає реалізувати стратегію загалом [10].

Практика консалтингових послуг PricewaterhouseCoopers орієнтована на надання нашим клієнтам допомоги у впровадженні їхніх стратегічних ініціатив. З цією метою ми сформували команду провідних експертів, які постійно підвищують свою кваліфікацію та мають величезний практичний досвід у наданні консультацій з розробки організаційної структури, реалізації та оцінки стратегії, операційного управління, розробки продуктів, закупівель, виробництва, продажу та маркетингу продукції, обробки фінансової інформації та фінансового звітування, внутрішнього аудиту та контролю, ефективності інформаційних систем, іноземних інвестицій і управління проектами [11].

KPMG розробляє пропозицію послуг для кожного окремого випадку, що допомагає клієнтам вирішувати поточні питання та розраховувати на успіх і розвиток бізнесу в довгостроковій перспективі [12].

Продуктова концентрація послуг фінансового консалтингу на підприємствах різних галузей є доволі рівномірною (табл. 1), що є ще одним підтвердженням існуючого попиту. Крім того, середня кількість наданих послуг свідчить про наявність додаткових ресурсів для їх майбутнього збільшення.

Таблиця 1.

Продуктова концентрація консалтингових послуг на підприємствах різних галузей*

Галузева приналежність компаній	Типи консалтингових продуктів				
	Стратегічний консалтинг	Фінансовий консалтинг	Операційний менеджмент	ІТ-консалтинг	Управління персоналом
Енергетика	+	++	+	+++	+
Металургія	++	+++	+	+++	++
Телекомунікація	++	++	+++	+++	+++
Харчова промисловість	++	+++	+++	++	++
Будівництво	+	++	++	+++	++
Фінансовий сектор	++	++	++	+++	++
Торгівля	++	++	+	++	++
Нафтогазовий сектор	+	++	+	+++	++
Машинобудування	+	+	+	+	+

*Джерело: [13]

**Умовні позначення:

“+” – невелика кількість наданих консалтингових послуг певного напрямку;

“++” – середня кількість наданих послуг цього напрямку;

“+++” – значна кількість наданих послуг цього напрямку.

Поєднання теоретико-методологічного та прикладного аспектів досліджень на ринку консалтингових послуг показує, що на шляху прогресивного ринкового розвитку фінансовий консалтинг набуває ролі неодмінного атрибуту господарської діяльності та прогресивних змін у ключових сферах господарювання [14].

Висновки. Таким чином, в результаті співставлення теоретичних аспектів фінансового консалтингу, існуючої практики їх використання, проте, констатації недостатнього рівня розвитку даного напрямку консультування в Україні вважаємо за доцільне:

- стимулювання розвитку досліджень фінансового консалтингу в працях вітчизняних авторів, що удосконалили теоретичну основу та дозволить пристосувати методологію фінансового консалтингу до вітчизняних реалій;

- створення централізованої системи інформування вітчизняних суб'єктів господарювання стосовно переваг фінансового консалтингу, спираючись на досвід світових лідерів, які працюють на вітчизняному ринку, що сприятиме зростанню попиту на такі послуги;

- активізація співпраці держави та вітчизняних фінансових консультантів, які все ще залишаються неповністю використаним ресурсом, проте мають потенціал для розширення можливостей та спектру дії вітчизняного ринку фінансового консалтингу.

Це сприятиме розширенню можливостей прогресивного розвитку суб'єктів господарювання за рахунок застосування переваг фінансового консалтингу. Тобто, активізація використання послуг фінансового консалтингу в Україні стане ще одним наріжним каменем розвитку ринкової економіки, її зміцнення та забезпечення конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Зазначене доводить актуальність подальшого розвитку досліджень стосовно перспектив розвитку фінансового консалтингу в Україні, зважаючи на поєднання теоретичних аспектів з потребами практики.

Список використаних джерел.

1. Євтушенко, Н. О. Компаративний аналіз поняття «консалтингова взаємодія» / Н. О. Євтушенко // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2017. - № 1 (19). – С. 42-50
2. Орищенко М. Антикризовий консалтинг. Попит зростає. //Консалтинг в Україні. - 2014. – № 59. - С. 4-7.
3. Бейч Э. Консалтинговый бизнес: основы профессионализма / Э. Бейч ; пер. с англ. – СПб. : Питер, 2006. – 272 с.
4. Асоціація консалтингових фірм. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://acf.ua/poslugi/finansovij-konsalting#>.
5. Бортнікова М. Г. Аналізування стану реалізації консалтингових проектів на вітчизняному та світовому ринках / М. Г. Бортнікова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип 18. – С. 28–32.
6. Віннікова І.І., Марчук С.В. Особливості розвитку ринку консалтингових послуг в Україні / І.І. Віннікова, С.В. Марчук // Молодий вчений. - 2016. - № 7 (34). - С. 16-21.
7. Верба В.А. Управлінське консультування: концепція, організація, розвиток: [монографія] / В.А. Верба. – К.: КНЕУ, 2011. – 327 с
8. Відновлення ринку консалтингу почнеться вже в 2018 році. Незалежний аудитор. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://cutt.ly/FeEUJLG>
9. Офіційний сайт Deloitte. Послуги. Консалтинг. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://www2.deloitte.com/ua/uk/services/consulting.html?icid=top_consulting
10. Офіційний сайт Ernst&Young. Консультаційні послуги. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ey.com/UA/uk/Services/Advisory/About-Advisory-Services>
11. Офіційний сайт PricewaterhouseCoopers. Консультаційні послуги. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.pwc.com/ua/uk/services/consulting/index.jhtml>
12. Офіційний сайт KPMG. Консультаційні послуги. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.kpmg.com/ua/uk/services/advisory/pages/default.aspx>
13. Ковальська К. В. Особливості і тенденції розвитку ринку консалтингових послуг в Україні. / К. В. Ковальська // Ефективна економіка. – 2014. - № 6. – Електронний ресурс. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_6_69
14. Гернего Ю. О. Кредитне фінансування в інновації виробництва: теорія та досвід: монографія / Ю. О. Гернего, О. М. Діба, С. А. Поліщук ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Діби ; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Київ: КНЕУ, 2016. - 534 с.

References.

1. Ievtushenko, N. O. (2017), "Comparative analysis of the "consulting interaction" concept", *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, vol. 1 (19), p.p. 42-50
2. Oryshchenko, M. (2014), "Anti-crisis consulting. The demand is increasing", *Konsalting v Ukraini*, vol. 59. pp. 4-7.
3. Beych, E. (2006), *Konsaltinghovy byznes: osnovy professyonalizma* [Consulting Business: The Basis of Professionalism], Pyter, St. Petersburg, Russia
4. Association of consulting companies. (2019), "Financial consulting", [Online], available at: <http://acf.ua/poslugi/finansovij-konsalting#> (Accessed 10 Sept 2019).
5. Bortnikova, M. H. (2017), "Analyzing the state of implementation of consulting projects within the national and global markets", *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. vol. 18. pp. 28–32
6. Vinnikova, I.I. and Marchuk, S.V. (2016), "Features of the development of consulting services market in Ukraine", *Molodyi vchenyi*. vol. 7 (34). pp. 16-21.
7. Verba, V.A. (2011), "Upravlinske konsultuvannia: kontseptsii, orhanizatsiia, rozvytok [Consulting management: conception, organization and development]", KNEU, Kyiv, Ukraine.
8. Independent auditor. (2017), "The recovery of the consulting market will start in 2018", [Online], available at: <https://cutt.ly/FeEUJLG> (Accessed 10 Sept 2019).
9. Deloitte (2019), "Services. Consulting", [Online], available at: https://www2.deloitte.com/ua/uk/services/consulting.html?icid=top_consulting (Accessed 10 Sept 2019).
10. Ernst&Young. (2019), "Consulting Services", [Online], available at: <http://www.ey.com/UA/uk/Services/Advisory/About-Advisory-Services> (Accessed 10 Sept 2019).

11. PricewaterhouseCoopers. (2019), “Consulting Services”, [Online], available at: <http://www.pwc.com/ua/uk/services/consulting/index.jhtml> (Accessed 10 Sept 2019).
12. KPMG. (2019), “Consulting Services”, [Online], available at: <http://www.kpmg.com/ua/uk/services/advisory/pages/default.aspx> (Accessed 10 Sept 2019).
13. Kovalska, K. V. (2014), “Peculiarities and tendencies of consulting market development in Ukraine”, *Efektivna ekonomika*, vol. 6, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_6_69 (Accessed 10 Sept 2019).
14. Herneho, Yu. O., Dyba, M. I., Dyba, O. M. and Polishchuk Ye. A. (2016), “Credit financing in innovatization of production: theory and experience”, KNEU, Kyiv, Ukraine

Стаття надійшла до редакції 04.11.2019 р.